

ΕΛΕΣΥΠ- ΑΣΠΑΙΤΕ

*Μαθησιακές Δυσκολίες και ο ρόλος τους στη
διαμόρφωση των σχεδίων σταδιοδρομίας*

Μαστοράκη Έλενα,
Κοινωνική Λειτουργός, Εκπαιδευτικός ΕΑΕ,
Σύμβουλος Σταδιοδρομίας

07/03/14

A stylized silhouette of a mountain range in shades of purple and blue, located at the bottom of the slide.

Δομή Παρουσίασης

- Να ακούσουμε λίγο.. τα ίδια τα παιδιά;
- Η εκπαίδευση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στη βάση μιας αναπτυξιακής συμπεριληπτικής προσέγγισης
- Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ) ως *ανάπτυξη* και όχι ως *αντιστάθμιση* ή *θεραπεία*
- Δουλεύοντας με τον μαθητή/τρια στο πλαίσιο της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας

Οι Μαθητές/τριες με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δικαιώματα... (1), [αποσπασμα εργασίας στο πλαίσιο του project, Α Λυκείου, 2013, 6^ο ΓΕΛ Αιγάλεω]

- ✓ δικαιούνται την έγκαιρη ανίχνευση των Μαθησιακών Δυσκολιών από τα πρώτα χρόνια της φοίτησης τους στο σχολείο
- ✓ δικαιούνται να μάθουν τι είναι οι Μαθησιακές Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, ώστε να φροντίζουν τον εαυτό τους και να αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους
- ✓ δικαιούνται να σπουδάσουν δωρεάν σε ένα σχολείο προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους, ώστε να έχουν πρόσβαση στη γνώση και άρα δικαιούνται να έχουν παιδαγωγούς με ειδίκευση στις Μαθησιακές Δυσκολίες
- ✓ δικαιούνται να αξιολογούνται έγκυρα, πολυδιάστατα και κατάλληλα
- ✓ δικαιούνται να αναγνωρίζονται ως άτομα με Μαθησιακές Δυσκολίες και όχι ως αδιάφοροι- τεμπέληδες μαθητές
- ✓ δικαιούνται να φοιτούν σε ένα σχολείο που τους μαθαίνει δεξιότητες της καθημερινής ζωής
- ✓ δικαιούνται να συμμετέχουν σε όλες τις εκδηλώσεις του σχολείου τους

Οι Μαθητές/τριες με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δικαιώματα... (2)

- ✓ δικαιούνται να μεγαλώσουν σε ένα περιβάλλον χωρίς σωματική και ψυχολογική βία
- ✓ δικαιούνται να περνούν αρκετό χρόνο με τους γονείς τους ευχάριστα, χωρίς πίεση ή επίπληξη που σχετίζεται με τα σχολικά τους καθήκοντα
- ✓ δικαιούνται να έχουν την κατάλληλη υποστήριξη για τις σπουδές τους, ώστε να τους μένει ελεύθερος χρόνος να παίζουν, να είναι με τους φίλους τους
- ✓ δικαιούνται οι γονείς τους να ενημερώνονται υπεύθυνα για την πρόοδό τους, να γίνονται σεβαστοί και να συμμετέχουν σε όποια απόφαση αφορά στο μέλλον τους
- ✓ δικαιούνται να προστατεύονται όσον αφορά στα προσωπικά τους δεδομένα.
- ✓ δικαιούνται το σχολείο τους να παίρνει μέτρα ώστε να ολοκληρώνουν με επιτυχία τη φοίτησή τους
- ✓ δικαιούνται να τους παρέχεται επαγγελματικός προσανατολισμός και ενημέρωση για την αγορά εργασίας

Ορίζοντας το πλαίσιο I: προς μια **Εκπαίδευση της συμπερίληψης**, η οποία: **(inclusion vs integration)**

- Πραγματώνει τις διεθνείς συμβάσεις που αφορούν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- αναφέρεται σε όλους τους μαθητές/τριες που εξαιτίας κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κινδυνεύουν/ βιώνουν αποκλεισμούς – και όχι μόνο εκπαιδευτικούς-.
- συνδέεται με τη λειτουργία ενός δημοκρατικού σχολείου που δίνει ισότιμες ευκαιρίες για ακαδημαϊκή/ προσωπική ανάπτυξη
- είναι μια διαδικασία που επηρεάζει τη σκέψη, τη μεθοδολογία και τις πρακτικές εντός αλλά και πέρα από το σχολείο στην ευρύτερη κοινότητα
- Προετοιμάζει – ως εμπειρία και πρακτική την ισότιμη κοινωνική και επαγγελματική συμμετοχή/ ένταξη.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ- ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑμεΑ/ ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες, υπό το πρίσμα της συμπερίληψης

- Αποδοχή της διαφοράς (ως χαρακτηριστιό και όχι ως κατηγορία)
- Εξάλειψη/άμβλυνση των φραγμών για ισότιμη συμμετοχή
- Ενδυνάμωση των ενεργητικών ενταξιακών- συμπεριληπτικών στρατηγικών για ένα **ανοικτό σχολείο για όλους**
- *Ειδική εκπαίδευση και όχι αγωγή*
- Ενδυνάμωση της σχολικής μονάδας η οποία δυναμικά προσαρμόζεται στη διαφορετικότητα
- Επιμερισμός/ανακατανομή της εξουσίας των εμπλεκομένων (stakeholders) στην εκπαιδευτική διαδικασία σε μικρο- επίπεδο
- Οικοσυστημική/παιδαγωγική και όχι ιατροκεντρική προσέγγιση

ΓΕΝΙΚΗ versus ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ταύτιση ή διαφοροποίηση; Παράλληλοι ή ανεξάρτητοι κόσμοι;)

- η εκπαίδευση αποτελεί κοινωνικό αγαθό και πολιτειακό δικαίωμα συνταγματικά κατοχυρωμένο
- Η ειδική εκπαίδευση διαπνέει και πρέπει να επηρεάζει οριζόντια την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής με αναφορά το γενικό σχολείο
- η ομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού πάντα ήταν/ είναι, ειδικότερα στις ημέρες μας, **στερεοτυπική ρητορεία** και για το τυπικό σχολείο

Κεντρική θεωρητική θέση

Οι ειδικότερες εκπαιδευτικές ανάγκες συνδέονται με στοιχεία της **προσωπικής ιστορίας** και των **πολλαπλών ταυτοτήτων** που σταδιακά συγκροτεί το άτομο και πηγάζουν από τις βιολογικές, πολιτισμικές, κοινωνικές, οικονομικές κ.α επιλεκτικά εξατομικευμένες **αρχικές αναφορές** του και μετέπειτα **εμπειρίες** του.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΣΤΟ ΤΥΠΙΚΟ (mainstream) ΣΧΟΛΕΙΟ (ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ)

- Πολλές περιπτώσεις *ιδιαίτερων* μαθητών/τριών μπορούν και πρέπει να διασφαλιστεί η ένταξή τους στο γενικό σχολείο
- Διασφάλιση της προσβασιμότητας αλλά και προσπελασιμότητας
- Εξασφάλιση πόρων (υλικών και ανθρώπινων)
- Επιτυχή ανταπόκριση/προσαρμογή του σχολείου στη διαφορετικότητα
- Καλλιέργεια κουλτούρας της συμπερίληψης στην κοινότητα (εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος)
- Συνεργατικό μοντέλο επικοινωνίας της εκπαιδευτικής κοινότητας (γονείς, εκπαιδευτικοί, μαθητές)

Εφαρμογή κατά περίπτωση ή/και σε συνδυασμό παιδαγωγικών μοντέλων ανάπτυξης και διάχυσης της δυναμικής ενταξιακής φιλοσοφίας (ενδεικτικά):

- Συνεργατικό μαθησιακό περιβάλλον
- Τροποποίηση αναλυτικών προγραμμάτων
- Χρήση πολλαπλών/ εναλλακτικών εκπαιδευτικών υλικών
- Διαφοροποιημένη διδασκαλία
- Συνεκπαίδευση
- Παράλληλη στήριξη
- Αλληλο- εκπαίδευση
- Εκπαιδευτικό mentoring
- Εκπαιδευτική Συμβουλευτική Υποστήριξη-tutoring-
- Πολιτισμική Διαμεσολάβηση
- Τμήματα ένταξης (μέχρι πέντε μαθητές)
- Βιωματική (εργαστηριακή, ομαδοσυνεργατική κ.α) μάθηση

Ορίζοντας το πλαίσιο II: Εστιάζοντας στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, θεσμό που έχει σαν κύριο σκοπό:

να παρέχει την κατάλληλη επιστημονική στήριξη και διευκόλυνση στο άτομο ώστε να διερευνά και αναγνωρίζει ποιο είναι κάθε φορά, αναπτύσσοντας και καλλιεργώντας πλευρές της προσωπικότητάς του που επιθυμεί ενώ παράλληλα προετοιμάζεται να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την εξωτερική πραγματικότητα, όποια και όπως διαμορφώνεται κάθε φορά, με απώτερο σκοπό να μπορεί να νοιώθει ολοκληρωμένο και ικανοποιημένο στην καθημερινότητά του ακολουθώντας τις όποιες επιλογές του.

Κεντρικές Λειτουργίες του ΣΕΠ

(ιδωμένες υπό το πρίσμα ενός αναπτυξιακού οικοσυστημικού μοντέλου)

- Κριτική Αυτογνωσία
- Κριτική Κοινωνιογνωσία
- Πληροφόρηση
- Λήψη Απόφασης
- Καλλιέργεια Δεξιοτήτων
- Μετάβαση

Παρατήρηση: οι προαναφερόμενες λειτουργίες προσαρμόζονται ανάλογα με την ηλικία και τη βαθμίδα εκπαίδευσης

Εστιάζοντας στη Λήψη εκπαιδευτικών/επαγγελματικών αποφάσεων με στόχο την Κοινωνική/Επαγγελματική ένταξη

ο/η Σύμβουλος Σταδιοδρομίας *καλείται να:*

- Διαμορφώσει και χρησιμοποιήσει, κατάλληλο στο μαθησιακό προφίλ, παιδαγωγικό αλλά και πληροφοριακό υλικό ΣΕΠ για καλλιέργεια γενικών δεξιοτήτων διαχείρισης σταδιοδρομίας
- Συνεργαστεί στενά με όλους τους εμπλεκόμενους και βέβαια με τον ίδιο το μαθητή/τρια για τη διαμόρφωση του προφίλ του αλλά και του σχεδίου σταδιοδρομίας του/της (εκπαιδευτικής, επαγγελματικής)
- Διερευνήσει και συμβάλλει στην Ανάπτυξη δράσεων εργασιακής εμπειρίας- λειτουργικής διασύνδεσης του σχολείου και της οικογένειας με την αγορά εργασίας
- Συμβάλλει στη διαμόρφωση *πλαισίων* και *ευκαιριών* απασχόλησης και *δια βίου* μάθησης
- Χαρτογραφήσει δομές και υπηρεσίες για το *μετά και να* δικτυωθεί με οργανωμένο σύστημα παραπομπών με αυτές σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο
- Αναπτύξει δράσεις μεταπαρακολούθησης για τους/ις εξυπηρετούμενους/ες προκειμένου να οργανώσει κατά περίπτωση σχετικές παρεμβάσεις.

Η συνάντηση συμβούλου- συμβουλευόμενου με Μ.Δ

- Εμπειριέχει συνάντηση προσωπικών ιστοριών/ κουλτούρων (και για το σύμβουλο !)
- Η εκπαιδευτική εμπειρία μπορεί να είναι χρεωμένη αρνητικά (σχολική αποτυχία, θύμα σχολικού εκφοβισμού κ.α)
- Η σχέση με πρόσωπα εξουσίας είναι επίσης χρωματισμένη (και ίσως όχι «φωτεινή») π.χ διαταραγμένες σχέσεις με δασκάλους, πίεση-θυμό από γονείς κ.α
- Η αυτοεικόνα είναι *φτωχή* (περιορισμένη αυτοαντίληψη ως άμυνα στις αρνητικές εμπειρίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση, περιορισμένες ή μη ρεαλιστικές προσδοκίες κ.α)
- Ο τρόπος που ήλθε ο μαθητής/ νέος στο σύμβουλο επηρεάζει τη δημιουργία υποθετικών σεναρίων για τι αναμένει να συναντήσει

Δουλεύοντας με το μαθητή/τρια με Μ.Δ (ground rules)

- Προσπάθεια- δέσμευση για Δόμηση νέας σχέσης εμπιστοσύνης
- Σαφής προσδιορισμός του συμβολαίου συνεργασίας με βήματα (προσαρμοσμένα ανάλογα π.χ οπτικοποιημένα)
- Ακρίβεια στο χρόνο συνάντησης
- Προσοχή στο χώρο συνάντησης
- Προσοχή στη χρήση της επικοινωνίας (λεκτικής, μη λεκτικής, γραπτής)

Δουλεύοντας με το μαθητή/τρια με Μ.Δ

- Διερεύνηση αιτήματος και της απόδοσης προσωπικού νοήματος
- Διερεύνηση μύθων/ παράλογων συλλογισμών
- Ανάδειξη σημαντικών «φωνών» που αντικαθιστούν ή σκιάζουν την ατομική φωνή
- Παραφράσεις, αντανάκλασεις με στόχο πιθανές λειτουργικότερες αναπλαισιώσεις

Η περίπτωση του Γιάννη...

Έρχεται στην υπηρεσία με πρωτοβουλία της μητέρας του στο α΄ τρίμηνο της Γ΄ Γυμνασίου, με αδελφή αριστούχο στην Α΄ Γυμνασίου, μπαμπά στρατιωτικό, μητέρα δημόσιο υπάλληλο.. που προσομοιάζει το 40χρονο μοντέλο. Έχει διαγνωσμένη δυσλεξία, είναι μέτριος μαθητής(13-14), είναι καλύτερος στα θετικά μαθήματα, παρουσιάζει συστολή και ντροπαλοσύνη και... αρκετά σπυράκια!

« Μάλλον θα πάω τεχνικό αφού δεν τα καταφέρνω με τα γράμματα αλλά η μαμά επέμενε να έλθουμε και είπα εντάξει».

Σήμερα ο Γιάννης είναι 20 ετών και... (θα το πούμε στο τέλος)

Ας δούμε πως θα δουλεύαμε με το Γιάννη, παρακαλώ τη βοήθειά σας

- Καταλάβαμε όλοι την ιστορία; Θέλουμε κάποιες διευκρινήσεις;
- Πως θα δουλεύαμε με το μαθητή; Μπορείτε να περιγράψουμε τα στάδια; (θυμηθείτε τι είχαμε πει μαζί..)
- Τι είδους πληροφορίες θα μας χρειάζονταν απαραίτητα να συγκεντρώσουμε;
- Πως θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε το Γιάννη να αποφασίσει; Χρειάζεται να τον βοηθήσουμε;
- Νοιώθουμε ότι χρειάζεται κάποια πρόσθετη προετοιμασία/προσαρμογή απο πλευράς μας για να είμαστε αποτελεσματικότεροι στο ρόλο μας;
- Τι θα κάναμε στην επόμενη συνάντησή μας μαζί του;

Τι τελικά έκανε ο Γιάννης;

- Πραγματοποίησε συνολικά εκείνη την περίοδο τρεις επισκέψεις στο ΚΕΣΥΠ
- Ξανασυναντηθήκαμε δύο φορές στη Γ΄ Λυκείου
- Βρίσκεται σήμερα στο 4^ο έτος στο τμήμα Πληροφορικής
- Έχει κοπέλα ... δεν έχει σπυράκια
- Η μαμά με τον μπαμπά δεν είναι μαζί
- Η αδελφή είναι και εκείνη φοιτήτρια
- Συζητάει για μεταπτυχιακά αλλά μόνο αν καταφέρει να έχει δουλειά
- Νοιώθει ο προστάτης των γυναικών της οικογένειας!

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (1)

- Ο/η Σύμβουλος Σταδιοδρομίας πάντα αντιμετωπίζει την πρόκληση του να αναγνωρίσει τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του εφήβου που έχει απέναντί του προκειμένου να τον/ην βοηθήσει να ορίσει τα βήματα που θα τον/ην οδηγήσουν σε ένα επιτυχημένο μέλλον. Η πρόκληση αυτή δε διαφοροποιείται όταν ο έφηβος αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες.
- Είναι καλό να θυμόμαστε ότι ένα νέο άτομο με μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να είναι επιτυχημένο σε οποιαδήποτε σταδιοδρομία κι αν επιλέξει να ακολουθήσει. Σε πολλές περιπτώσεις, ακόμη και οι «ισοσταθμιστικές» στρατηγικές, που χρησιμοποιούν τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες προκειμένου να τις αντιμετωπίσουν, μπορούν να αποδειχτούν προσόν.

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος(2)

- Υπάρχουν ιστορίες με **δικηγόρους** οι οποίοι επιδεικνύουν αξιοθαύμαστη ακουστική μνήμη, χάρη στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν στην ανάγνωση κατά τα μαθητικά τους χρόνια. Στην προσπάθειά τους να αποφύγουν να διαβάσουν και να ξαναδιαβάσουν τα πρακτικά μιας δίκης, επιστρατεύουν όλη τους την προσοχή στα όσα ακούν κατά τη διάρκεια αυτής.
- Αντίστοιχες εμπειρίες περιγράφονται και από πολλούς **ηθοποιούς**.

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (3)

- Φυσικά και υπάρχουν επαγγέλματα που παρουσιάζουν μεγαλύτερα εμπόδια για ένα νέο άτομο με μαθησιακές δυσκολίες. Το να ακολουθούν οδηγίες, για παράδειγμα, ενδέχεται να είναι ένας ανασταλτικός παράγοντας.
- Ένας λόγος για τον οποίο πολλοί άνθρωποι που αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες οδηγούνται στο να αποκτούν **δικές τους επιχειρήσεις**, ίσως είναι το ότι δε θα τα πήγαιναν τόσο καλά στο να εργάζονται για κάποιον άλλο

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (4)

Μια έρευνα σε 300 αυτοδημιούργητους εκατομμυριούχους στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.) έδειξε ότι το 40% από αυτούς έχουν διαγνωστεί με μαθησιακές δυσκολίες. Ακόμη, μια έρευνα σε 5.000 εκατομμυριούχους έδειξε ότι περισσότεροι από τους μισούς ανέφεραν κάποιου είδους δυσκολία κατά τα σχολικά τους χρόνια.

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (5)

- Γενικά, π.χ οι νέοι άνθρωποι με δυσλεξία τείνουν να τα καταφέρνουν καλύτερα σε εργασίες που τους επιτρέπουν να εκφράσουν τη *δημιουργικότητά* τους. Η *γραφιστική* είναι μία από αυτές τις εργασίες. Ακόμη και η *δημιουργική γραφή* μπορεί να δώσει περιθώρια εξέλιξης, αρκεί βέβαια να υπάρχει μια ομάδα που να αναλαμβάνει τη διόρθωση (proofreading) και την τελική σύνταξη (editing) πριν από την τελική παρουσίαση/ έκδοση του κειμένου (είτε πρόκειται για βιβλίο, σενάριο, διαφημιστικό σποτ, τραγούδι, κ.ά.).
- Αλλά και οι *πωλήσεις*, καθώς και ο ευρύτερος χώρος του *μάρκετινγκ* είναι επαγγελματικοί τομείς στους οποίους βοηθούν οι *διαπροσωπικές/επικοινωνιακές δεξιότητες* που συνήθως τα άτομα με δυσλεξία διαθέτουν

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (6)

Το κλειδί της επιτυχίας κρύβεται στο συνδυασμό των ενδιαφερόντων με τις ικανότητες, τις κλίσεις και τις αξίες του μαθητή/τριας. Πολλοί έφηβοι είναι ιδιαίτερα ικανοί στους *H/Y* και θα μπορούσαν να τα πάνε καλά σε τομείς που σχετίζονται με τις *Νέες Τεχνολογίες*. Ωστόσο, κάτι τέτοιο θα ήταν δύσκολο για ένα άτομο που δεν έχει ενδιαφέρον στην εργασία με Υπολογιστές

Μ.Δ και επιλογή επαγγέλματος (7)

- Βέβαια, αυτό που θα ενισχύσει τα βήματα των παιδιών είναι η δική μας πίστη, ρεαλιστική αισιοδοξία, ενθάρρυνση και υποστήριξη τόσο στο ρόλο του δασκάλου όσο και σε αυτόν του γονιού ή του Συμβούλου Σταδιοδρομίας.
- Ενθαρρύνουμε το μαθητή/τρια να έχει όνειρα και να δεσμευτεί να τα ακολουθήσει.
- Μπορεί στη συνέχεια να εκπλαγούμε ευχάριστα από τα επιτεύγματα ακόμα και αν δεν είναι αντίστοιχα του Νόμπελ όπως στην περίπτωση του Γιάννη!

Σας ευχαριστώ

Επικοινωνία:

**Μαστοράκη Έλενα, MASW, Εκπαιδευτικός,
Κοινωνική Λειτουργός, Κοινωνιολόγος,
Σύμβουλος Επαγγελματικού
Προσανατολισμού**

email: hmastora@ath.forthnet.gr

